

Unescon neuroteknologiasuositus ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta

12.5.2026

Yksikönpäällikkö Krista Oinonen Ihmisoikeustuomioistuin- ja -
sopimusasioiden yksikkö
Ulkomministeriö

1

Pääviesti

Neuroteknologian ihmisoikeudellinen ydin on toimijuus.

Ihmisen on säilyttävä oikeuksien subjektina – ei datan
lähteenä, optimoinnin kohteena tai teknologisten
päätelmien objektina.

Unescon suositus täsmentää jo olemassa olevia
ihmisoikeusvelvoitteita neuroteknologian aikakaudella.

2

Myönteinen lähtökohta

Neuroteknologia voi tukea diagnostiikkaa, kuntoutusta, kommunikaatiota ja toimintakykyä.

Ihmisoikeusnäkökulma ei pysäytä tätä kehitystä. Se tekee siitä luotettavaa, oikeudenmukaista ja vastuullista.

Oikeus hyötyä tieteen edistysaskeleista kuuluu samaan kokonaisuuteen kuin suoja väärinkäytöltä.

3

Miksi tämä on ihmisoikeuskysymys?

Teknologia tulee lähelle hermoston toimintaa, mielen tiloja, käyttäytymistä, päätöksentekoa ja identiteettiä.

Kun sisäistä elämää voidaan mitata tai päätellä, kysymys ei ole vain laitteesta. Kysymys on vallasta.

Kuka saa tehdä päätelmiä ihmisestä? Miten ne alkavat vaikuttaa häneen?

4

Enemmän kuin tietosuojaa

Tietosuoja on välttämätön, mutta se ei yksin riitä.

Ihmisoikeudellinen riski ei ole vain tietovuoto. Riski on myös se, että neuraalisesta datasta tehdyt päätelmät alkavat määrittää ihmisen mahdollisuuksia.

Arvioinnin kohteeksi voi tulla se, mitä ihmisen oletetaan tuntevan, kestävän, aikovan tai kykenevän tekemään.

5

Arjen riskit näkyvät valtasuhteissa

TYÖPAIKKA

Keskittymistä tai palautumista mittaava laite voi olla muodollisesti vapaaehtoinen – mutta alkaa käytännössä merkitä sitoutumista, tehokkuutta tai motivaatiota.

KOULU

Oppimista tukeva teknologia voi auttaa. Samalla se voi leimata lasta, kaventaa odotuksia ja muuttaa oppimisprofiilin pitkäksi varjoksi.

6

Euroopan ihmisoikeussopimus: ei normatiivista tyhjiötä

EIS:ssa ei ole neuroteknologia-artiklaa. Sen voima on muualla.

EIS suojaa ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiä myös teknologisissa olosuhteissa, joita sopimuksen laatijat eivät voineet ennakoida.

Euroopan neuvoston työn ydin: olemassa oleva kehys on käyttökelpoinen, mutta sitä on tulkittava aktiivisesti.

7

EIS 8 artikla: yksityiselämän kunnioitus

Yksityiselämä ei tarkoita vain yksityistä tilaa.

Se ulottuu autonomiaan, identiteettiin sekä fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen.

Neuroteknologiassa EIS 8 artikla auttaa näkemään, mitä data voi tehdä ihmiselle: miten se voi vaikuttaa vapauteen, mahdollisuuksiin ja käsitykseen itsestä.

8

Positiiviset velvoitteet

Valtion vastuu ei pääty siihen, ettei viranomainen itse loukkaa oikeuksia.

Kun kehitystä vievät yritykset, alustat ja kuluttajasovellukset, valtion on rakennettava suojakehikko myös yksityisen sektorin riskejä vastaan.

Tämä on keskeinen velvoite, ei pelkkä politiikkasuositus.

9

EIS 9 artikla: ajatuksenvapaus ja suostumus

Neuroteknologia ei tee ajatuksista läpinäkyviä, mutta se voi tuoda teknologian lähemmäksi mentaalisia tiloja.

EIS 9 artiklan ytimeen kuuluu oikeus ajatella ilman pakottamista, manipulointia tai toimijuuden ohittamista.

Suostumus on tärkeä, mutta muodollinen hyväksyntä ei vielä osoita todellista vapaaehtoisuutta.

10

Järjestelmän rajat ja yhdenvertaisuus

Ihmisoikeusjärjestelmässä on rajoja, joita ei voida ylittää vetoamalla hyötyyn, tehokkuuteen tai turvallisuuteen.

Samalla on ehkäistävä uusia eriarvoisuuden muotoja: leimaamista, perusteetonta erottelua ja riskiprofilointia.

Eriytyinen herkkyys tarvitaan silloin, kun ihminen ei voi aidosti neuvotella ehdoista tai kieltäytyä ilman seurauksia.

11

Unescon suosituksen lisäarvo: elinkaariajattelu

Suositus tuo ihmisoikeudet neuroteknologian koko elinkaareen.

Vastuu alkaa tutkimuksessa ja suunnittelussa – ei vasta silloin, kun teknologia on jo työpaikalla, koulussa, markkinoilla tai potilaan käytössä.

Tämä on ennakoivaa ihmisoikeuksien toteuttamista.

12

Mitä tämä merkitsee Suomelle?

Keskeistä ei ole uusien oikeuksien keksiminen, vaan olemassa olevien ihmisoikeusvelvoitteiden täysimääräinen soveltaminen.

Hoitava ja avustava käyttö on erotettava käyttötavoista, joissa painottuvat valvonta, profilointi tai käyttäytymisen ohjaaminen.

Suostumuksen aitous, ennakoiva arviointi ja mahdollisuus haastaa teknologiset päätelmät ovat käytännön ydinkysymyksiä.

13

Lopuksi

Ihmisoikeudet eivät pysäytä teknologista kehitystä. Ne antavat sille suunnan ja rajat.

Neuroteknologian on palveltava ihmistä – ei kavennettava sitä, mitä ihmisyyys tarkoittaa.

Keskeinen tulkintalinja: olemassa oleva ihmisoikeuskehys on käyttökelpoinen, mutta edellyttää aktiivista tulkintaa ja ennakoivia suojatoimia.

14

